

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 1838/2023
04.04.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Ненад Максимовић, адвокат из ..., против туженог „ББ“ д.о.о. ..., чији је пуномоћник у ревизијском поступку Млађан Марјановић, адвокат из ..., ради заштите од дискриминације и накнаде нематеријалне штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж1 3915/2022 од 18.01.2023. године, у седници одржаној 04.04.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж1 3915/2022 од 18.01.2023. године у потврђујућем делу.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Зајечару П1 12/21 од 01.06.2022. године, исправљена решењем истог суда П1 12/21 од 18.11.2022. године, усвојен је тужбени захтев тужиље и утврђено да је тужени према тужиљи дискриминаторски поступао у области рада по основу старосног доба – година живота тужиље. Ставом другим изреке, забрањено је туженом вршење понашања које представља дискриминацију, односно понављање акта дискриминације према тужиљи. Ставом трећим изреке, наложено је туженом да обезбеди извршење ове забране, односно спречи утврђену дискриминацију отклањањем дискриминаторског понашања забраном утицаја на тужиљу да поднесе захтев за превремени одлазак у пензију, као и забрану предузимања свих непосредних и посредних радњи понашања према тужиљи у том циљу. Ставом четвртим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиље и обавезан тужени да јој накнади нематеријалну штету за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слобода и права личности у износу од 100.000,00 динара са законском затезном каматом од 01.06.2022. године до исплате, док је одбијен као неоснован захтев за исплату још 100.000,00 динара, а до тражених 200.000,00 динара са законском затезном каматом од 01.06.2022. године до исплате. Ставом петим изреке, наложено је туженом да о свом трошку објави ову пресуду у јавном гласилу „Око истока“. Ставом шестим изреке, обавезан је тужени да тужиљи накнади трошкове парничног поступка од 112.300,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж1 3915/2022 од 18.01.2023. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена је првостепена пресуда, исправљена решењем Вишег суда у Зајечару од 18.11.2022. године у ставовима првом, другом, трећем, петом и шестом изреке. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у усвајајућем делу става четвртог изреке, тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражила да се обавезе тужени да јој на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде части, угледа, слобода и права личности исплати износ од 100.000,00 динара са законском затезном каматом од 01.06.2022. године до исплате.

Против правноснажне другостепене пресуде тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијену пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, број 72/11 ... 55/14), Врховни суд је оценио да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Неосновани су ревизијски наводи да је другостепени суд учинио битну повреду из члана 374. став 1. ЗПП јер се не указује на конкретну законску одредбу коју другостепени суд није применио или је неправилно применио а то је било или могло да буде од утицаја на доношење законите и правилне пресуде. Без утицаја су ревизијски наводи о прекорачењу тужбеног захтева јер се по члану 407. став 1. тачка 5. ЗПП, ревизија може изјавити само ако је та повреда учињена у поступку пред другостепеним судом, а према члану 407. став 2. ЗПП указивање на погрешно утврђено чињенично стање није дозвољен ревизијски разлог.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је у радном односу код туженог на неодређено време по основу уговора о раду од 23.10.2014. године, закљученог са правним претходником туженог. Анексом број 1 наведеног уговора од 03.11.2017. године тужиља (по занимању ... са ... степеном стручне спреме) је распоређена на послове и радне задатке ... са коефицијентом за обрачун зараде 1,6662. Анексом број 3 уговора о раду заведеним код туженог 18.06.2020. године, тужиља је премештена на послове и радне задатке вртлара са коефицијентом за обрачуна зараде 1,1349, док је анексом број 4. уговора о раду од 21.10.2020. године премештена на послове одржавања хигијене са истим коефицијентом за обрачун зараде. Тужени је током јуна 2020. године (погрешно означено 2019. године) услед неповољне старосне структуре запослених и потребе за запошљавањем млађих људи, донео одлуку о мерама управљања кадровским променама бр.3902 (заведена код туженог 03.06.2020. године) којом се стимулишу старији запослени за одлазак у превремену старосну пензију о чему су између осталих и са тужиљом вођени преговори, обзиром да је испунила један од услова, односно 40 година стажа осигурања. Тужиља (која би за 4,5 година остварила право на старосну пензију) није прихватила предлог туженог за одлазак у превремену пензију, након чега је анексима уговора о раду бр. 3 и 4. премештена на друго радно место са нижим коефицијентима за обрачун зараде, као и други запослени којим је с обзиром на године живота предложено превремено пензионисање. Правноснажном пресудом Основног суда у Бору ПП. 117/20 од 01.04.2021 године, у

парници између овде тужиље и туженог, поништен је анекс уговора о раду бр.3 као незаконит. Поднетом тужбом истом суду у предмету П1 160/20 између истих странака, тражено је утврђење ништавости анекса бр. 4 уговора о раду.

На основу утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су усвојили тужбени захтев тужиље налазећи да је у конкретном случају у поступању туженог било дискриминаторског понашања у односу на тужиљу.

Одредбом члана 21. Устава РС утврђено да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације и да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу. Забрана дискриминације зајемчена је и међународним правним изворима – Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода (члан 14.) и Додатним протоколом број 12 уз Европску конвенцију, као и Међународним пактом о грађанским и политичким правима (члан 26.). Држава Србија се свим тим правним актима обавезала да свакоме обезбеди потребну заштиту у случају дискриминације, како би право на једнакост заиста било практично и делотворно.

Забрана дискриминације лица која траже запослење, као и запослених, прописана је и члановима 18. до 23. Закона о раду ("Службени гласник РС" бр. 24/05...75/14). Чланом 18. овог закона прописано је да је забрањена непосредна или посредна дискриминација лица која траже запослење, као и запослених, с обзиром на пол, рођење, језик, расу, боју коже, старост, трудноћу, здравствено стање, односно инвалидност, националну припадност, вероисповест, брачни статус, породичне обавезе, сексуално опредељење, политичко или друго уверење, социјално порекло, имовинско стање, чланство у политичким организацијама, синдикатима или неко друго лично својство. Према члану 20. истог закона, дискриминација је забрањена по основу свих личних својстава која су набројана у члану 18. и то у односу на услове за запошљавање и избор кандидата за обављање одређеног посла; услове рада и сва права из радног односа; образовање, оспособљавање и усавршавање; напредовање на послу; отказ уговора о раду. Законом о забрани дискриминације („Службени гласник РС“ 22/09), у члану 16. прописано је да је забрањена дискриминације у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада као што су право на рад, на слободан избор запослења, напредовања у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат као и на заштиту од незапослености. Из наведених одредаба произилази да је дискриминација прављење разлике између лица које тврди да је дискриминисано и других лица у истој или упоредивој ситуацији, које при том мора бити неоправдано и мора бити везано за неко лично својство дискриминисаног лица.

У конкретном случају, свој захтев за утврђење дискриминације тужиља је засновала на тврдњи да је у процесу спровођења иницијативе туженог о стимулисању старијих запослених за одлазак у превремену старосну пензију коју тужиља није прихватила, тужени премештајем тужиље на друго радно место (са знатно нижим коефицијентима за обрачун зараде), према њој и другим лицима која су се налазила у истој ситуацији, поступао дискриминаторски по основу старосног доба, с обзиром на

њихове године живота као личног својства. По оцени Врховног суда, правилно су нижестепени судови закључили да је на запосленом само да учини вероватним дискриминаторско поступање, а да тужени у конкретном случају није са успехом доказао у смислу члана 23. став 2. Закона о раду да није било дискриминације тужиље у односу на остале запослене, а везано за остваривање права на рад и права из радног односа.

Наиме, 16. став 3. Закона о забрани дискриминације прописано да се не сматра дискриминацијом прављење разлике, искључење или давање првенства због особености одређеног посла код кога лично својство лица представља стварни и одлучујући услов обављања посла, ако је сврха која се тиме жели постићи оправдана. Према члану 22. став 1. Закона о раду, не сматра дискриминацијом прављење разлике или давање првенства у односу на одређени посао када је природа посла таква или се посао обавља у таквим условима да карактеристике повезане са неким од основа из члана 18. Закона о раду представљају стварни и одлучујући услов за обављање посла и да је сврха која се тиме жели постићи оправдана.

Тужени није пружио доказе да је премештај тужиље уследио због особености одређеног посла код кога лично својство лица представља стварни и одлучујући услов за обављање посла, како у односу на послове радног места које је обављала пре премештаја, тако и у односу на послове новог радног места и да је сврха која се тиме жели постићи оправдана.

Неспорно је да тужени, као и сви други послодавци, може да прописује услове које запослени треба да испуњава за рад на одређеним радним местима, као и да се при томе руководи потребом боље и ефикасније организације рада и професионалним стандардима рада, имајући у виду и стручна знања, способности, вештине и друге компетенције запосленог.

Међутим, испуњење услова за превремену пензију у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању, што је по тим правилима искључиво право запосленог, а чиме је послодавац мотивисан да тужиљи престане радни однос уз предложене стимулативне мере које тужиља није прихватила, након чега је спровео поступак премештаја на друге послове са знатно нижом зарадом јесте дискриминаторски критеријум којим је извршено неоправдано прављење разлике, чиме се доводена у неповољнији положај у односу на друге запослене, а извор те неједнакости, односно основ прављења разлике заснован је на личном својству - старосном добу. С тим у вези, супротно наводима ревизије, законски услови за остварење права на превремену пензију не могу се примењивати противно праву ради чијег остварења су установљени и на штету запослених у чију корист је такво право признато, а околност да тужиља није прихватила иницијативу послодавца да јој престане радни однос само на основу старосне доби, није оправдан разлог за премештај тужиље на послове другог радног места.

Наиме, премештај запосленог се објективно и разумно заснива на легитимном циљу ако су средства за постизање тог циља одговарајућа и потребана и то уколико су повезане са способнишћу или поступањем запосленог или захтевима послодавца из економских и других разлога. У конкретном случају премештај тужиље од стране

послодавца као последица њене одређене старосне доби није засновано ни на једном од тих основа. Стога, имајући у виду пропорционалност, неопходност и прикладност предузетих мера, по оцени Врховног суда тужени послодавац није доказао због чега налази да запослена до те мере није могла да настави са радом на пословима које је обављала пре премештаја.

Са изнетих разлога, правилно су нижестепени судови оценили да је у радњама туженог било дискриминаторског поступања јер је тужилца учинила вероватним да је стављена у неповољнији положај у односу на остале запослене и да је стављање у такав положај у вези са њеним личним својством по основу старосног доба, а тужени није доказао да такво понашање није било дискриминаторско и да тужилци није повређено начело једнаких права и обавеза. Осим тога, без утицаја су наводи ревизије којима се указује на пресуду Врховног касационог суда Рев1 34/2021 од 20.10.2021. године јер се не ради о истоветној чињеничној ситуацији, а с обзиром на то да је у том предмету разлог за закључење анекса уговора о раду заснован на организационим променама код послодавца услед измене акта о унутрашњој организацији и систематизацији послова и радних задатака. Због тога нису основани наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

На основу члана 414. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић